

Strategische investeringsagenda Midden-Limburg

Samen SML

Samenwerken werkt

Samenwerking Midden-Limburg

Colofon

Tekst: Samenwerking Midden-Limburg

Grafische vormgeving en illustraties: Familie Fraipont - geboren ontwerpers

Inhoudsopgave

I Inleiding	4
II Aanleiding	4
III Aanpak	5
IV Regioprofiel: de regio in beeld	6
V Opgaven	8
1. Speerpunt vitale werklocaties	8
1.1 Winkelgebieden	8
1.2 Bedrijvenlocaties	10
1.3 Vrijkomende agrarische bebouwing	12
2. Speerpunt arbeidsmarkt en onderwijs	13
2.1 Binden hoger opgeleiden: visie op verbindend landschap	13
2.2 Binden jongeren	14
2.3 Participatie	14
2.4 Euregionale arbeidsmarkt	14
2.5 Afstemming onderwijs en arbeidsmarkt	15
3. Speerpunt Innovatie en ondernemerschap	16
3.1 Innovatie en ondernemerschap door triple helix samenwerking	17
3.2 Kleinschalige bedrijfsmilieus	17
3.3 Startersprogramma	17
4. Vrije tijdseconomie	19
4.1 Verblijfsrecreatie	20
4.2 Versterking dagrecreatie	20
4.3 Promotie	21
5. Mobiliteit en infrastructuur	22
5.1 Verbreding A2	22
5.2 Verkeersveiligheid A73 en N280	22
5.3 Spoorlijn Weert-Antwerpen	22
5.4 Stoptrein Weert - Roermond met stations in Baexem en Haelen	23
5.5 Snelfietsroutes	23
5.6 Regionaal mobiliteitsknooppunt Roermond	23
6. Circulaire economie	24
6.1 Zonne-energie	24
6.2 Hergebruik restwarmte	25
6.3 Windenergie	25
6.4 Inwoners	25
6.5 Bedrijven	26
6.6 Maatschappelijk vastgoed	26
VI Uitvoering	27

I Inleiding

Voor u ligt de strategische investeringsagenda voor Midden-Limburg. Deze is opgesteld door de samenwerkende gemeenten binnen het samenwerkingsverband Midden-Limburg (SML). Het SML-werkveld Economie en Energie is de trekkende kracht geweest voor de totstandkoming. Eveneens zijn betrokken geweest het SML- Netwerkberaad (het burgemeestersoverleg) en de ambtelijke en bestuurlijke trekkers van de overige werkvelden: Toerisme en Recreatie, Landbouw en Natuur, Wonen, Zorg en Woonomgeving, Mobiliteit en Infrastructuur en Euregio.

Het vertrekpunt voor deze investeringsagenda vormt de Agenda voor Midden-Limburg, die bij de start van SML in 2015 is opgesteld. De Agenda voor Midden-Limburg benoemt de kernwaarden voor de regio: aantrekkelijk, groen en verbinden. Op basis van deze kernwaarden formuleert de regio de volgende ambities:

- een aantrekkelijke omgeving en een samenleving die zich inzet voor het versterken van leefbaarheid en bescherming van onze landschappelijke waarden;
- intensieve (eu)regionale samenwerking tussen alle partijen bij het realiseren van onze gezamenlijke toekomst, zodat alle partijen verantwoordelijkheid nemen voor onze economie, omgeving en samenleving;
- een innovatieve economie, met gezonde bedrijven, bijbehorende werkgelegenheid en vooruitstrevende ondernemers die duurzaam produceren en midden in de samenleving staan en zo een kwalitatieve groei en een sterke concurrentiepositie realiseren, die welvaart garandeert en onze samenleving als geheel ten goede komt

Deze ambities zijn vertaald in doelstellingen, die per werkveld in de Agenda van Midden-Limburg zijn

geformuleerd. De doelstellingen zijn in voorliggende investeringsagenda nader gepreciseerd. Een analyse van het functioneren van de regio (het zogeheten regioprofiel, zie hieronder) heeft hierbij als toetsingskader gediend. Daarnaast vormen de in het regioprofiel geconstateerde opgaven in een aantal gevallen een aanvulling op de doelstellingen uit de Agenda voor Midden-Limburg.

II Aanleiding

In april 2016 is binnen SML het initiatief genomen om de doelstellingen en effectieve inzet van middelen

binnen de regionaal economische samenwerking te evalueren. Deze evaluatie had ten doel te komen tot vernieuwing van de economische samenwerking in de regio. Kort daarna, op 12 mei 2016, is in Provinciale Staten de motie Werrij aangenomen.

In deze motie is gevraagd naar een samenhangende strategische investeringsagenda met regionale plannen voor de economische ontwikkeling van Midden-Limburg en een daarbij passende, eenduidige structuur. De motie bracht de heroriëntatie op de inzet en samenwerking op het economische terrein in Midden-Limburg in een stroomversnelling.

Het doel van de heroriëntatie op de samenwerking - in de context van de provinciale motie – was

*Aantrekkelijk,
groen en
verbinden*

te komen tot een strategische investeringsagenda ten behoeve van de economische samenwerking in Midden-Limburg. Voorliggend document is daarvan het resultaat.

III Aanpak

Voor het opstellen van voorliggende investeringsagenda is in het voorjaar van 2016 een procesvoorstel ontwikkeld. De aanpak zoals daarin geschetst, heeft als kern om op basis van analyse te komen tot het nader invullen van de opgave en ambities van de regio. De opgaven en ambities zijn de basis voor de uitvoeringsstrategie en de organisatie van de uitvoering.

De inhoud – de opgaven en ambities – zijn kortom leidend voor de uitvoeringsstrategie van de regio. Om te komen tot deze opgaven en ambities, is daarom in de eerste plaats een analyse gemaakt van het economisch functioneren van de regio. Dit heeft geleid tot het 'regioprofiel'. In dit profiel is een analyse gemaakt van de economische kernindicatoren, zoals arbeidsmarkt, pendel, vermogen, sectorale structuur, opleidingsniveau en ruimtelijke structuren, etc. Deze analyses hebben geleid tot conclusies ten aanzien van

het functioneren van de regio en hoe dit vertaald kan worden in de opgaven voor de regio. Deze analyses en conclusies zijn voorgelegd aan prof. Pieter Tordoir (hoogleraar Ruimtelijke Economie), die zijn commentaren heeft vastgelegd in een second opinion. De slotsom in deze second opinion is dat hij de conclusies ten aanzien van de opgaven voor de regio onderschrijft.

Dit regioprofiel – met de daarin geconcludeerde opgaven – is in een aantal sessies besproken met de regiobestuurders, respectievelijk in het bestuurlijk overleg van het SML-werkveld Economie en Energie als in het Netwerkberaad (de burgemeesters van de regiogemeenten). Ook is het regioprofiel op 24 november 2016 in een regionale bijeenkomst gepresenteerd aan raadsleden en ambtenaren.

Om de vertaalslag te maken van de opgaven naar een investeringsagenda, zijn overleggen gevoerd met de ambtelijke werkgroepen van de SML-werkvelden. De opgaven bleken namelijk een breed scala aan onderwerpen te omvatten, die raken aan de diverse werkvelden van SML. Daarmee heeft deze investeringsagenda een integratieve werking binnen de SML-werkvelden. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd

met externe stakeholders als Arbeidsmarktregio, Keyport, OML, KvK, MKB, VVV en LWV. De uitkomsten van deze gesprekken hebben mede geleid tot de inhoud van voorliggende investeringsagenda.

IV Regioprofiel: de regio in beeld

In het regioprofiel is het functioneren van de regio door middel van analyse van een aantal economische kernindicatoren in beeld gebracht. De regio kenmerkt zich in de eerste plaats door de positionering tussen een groot aantal sterke economische regio's. Daarmee is sprake van een strategisch gunstige ligging. Ook is het aantrekkelijke woonklimaat van de regio - de landschappelijke kwaliteiten in combinatie met het relatief lage niveau van woningprijzen - een belangrijke kwaliteit. Demografisch is sprake van sterke vergrij-

zing en een geringer aandeel jongeren ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het opleidingsniveau is overwegend gemiddeld tot laag. Sterke sectoren zijn de maakindustrie, agribusiness, groothandel en logistiek, detailhandel en vrijetijdseconomie. De sectoren handel, zorg en industrie verzorgen gezamenlijk meer dan 53% van de regionale werkgelegenheid.

Op het gebied van pendel valt het negatieve saldo op: er reizen meer mensen vanuit Midden-Limburg naar

hun werk elders dan andersom. Binnen de regio zijn Roermond en Weert de uitzonderingen in het beeld van de negatieve pendelsaldi: de centrumsteden functioneren als banenmotor voor de omliggende gebieden en trekken op basis daarvan forenzen uit de regio naar zich toe. Daarnaast laten de pen-

Het MKB is goed vertegenwoordigd en de regio kent een sterke ondernemerscultuur.

delstromen zien dat er een scheiding is tussen het oostelijke en westelijke deel van Midden-Limburg. Als het gaat om woon-werk verkeer of zakelijk verkeer, vormt vooral de oostelijke Maasoever van Venlo tot en met Sittard een integrale regio; Weert en Nederweert zijn beperkt verbonden met de oostelijke kant van Midden-Limburg maar hebben vooral sterke banden met de Brainportregio Eindhoven-Helmond. Qua verzorgings- en recreatief verkeer is deze oost-west scheiding minder aanwezig. Voordeel is dat door deze uiteenlopende functionele relaties met omliggende gebieden, de regio met verschillende economische centra is verbonden. Nadeel is dat Midden-Limburg zelf weinig marktmasa kent. De regio is zo gezien functioneel niet een feit, maar een opgave.

Het marktpotentieel op het gebied van arbeid en diensten is groot, gezien op interregionaal niveau. Binnen een straal van 100 km is namelijk sprake van een hoge bevolkingsdichtheid. Echter het marktpotentieel zwakker gezien op regionaal niveau. Door de 'harde' grenzen met het buitenland en de gebrekkige oost-west verbindingen kan het marktpotentieel maar ten dele worden benut. Het potentieel wordt beter benut voor relatief eenvoudig werk dan voor kenniswerk. Wel is de arbeidsparticipatie relatief hoog. Juist op het economisch gebied gaan ingrijpende ontwikkelingen plaatsvinden. In de eerste plaats wordt kennis steeds meer de belangrijkste productie- en vestigingsfactor en worden steeds nieuwe eisen

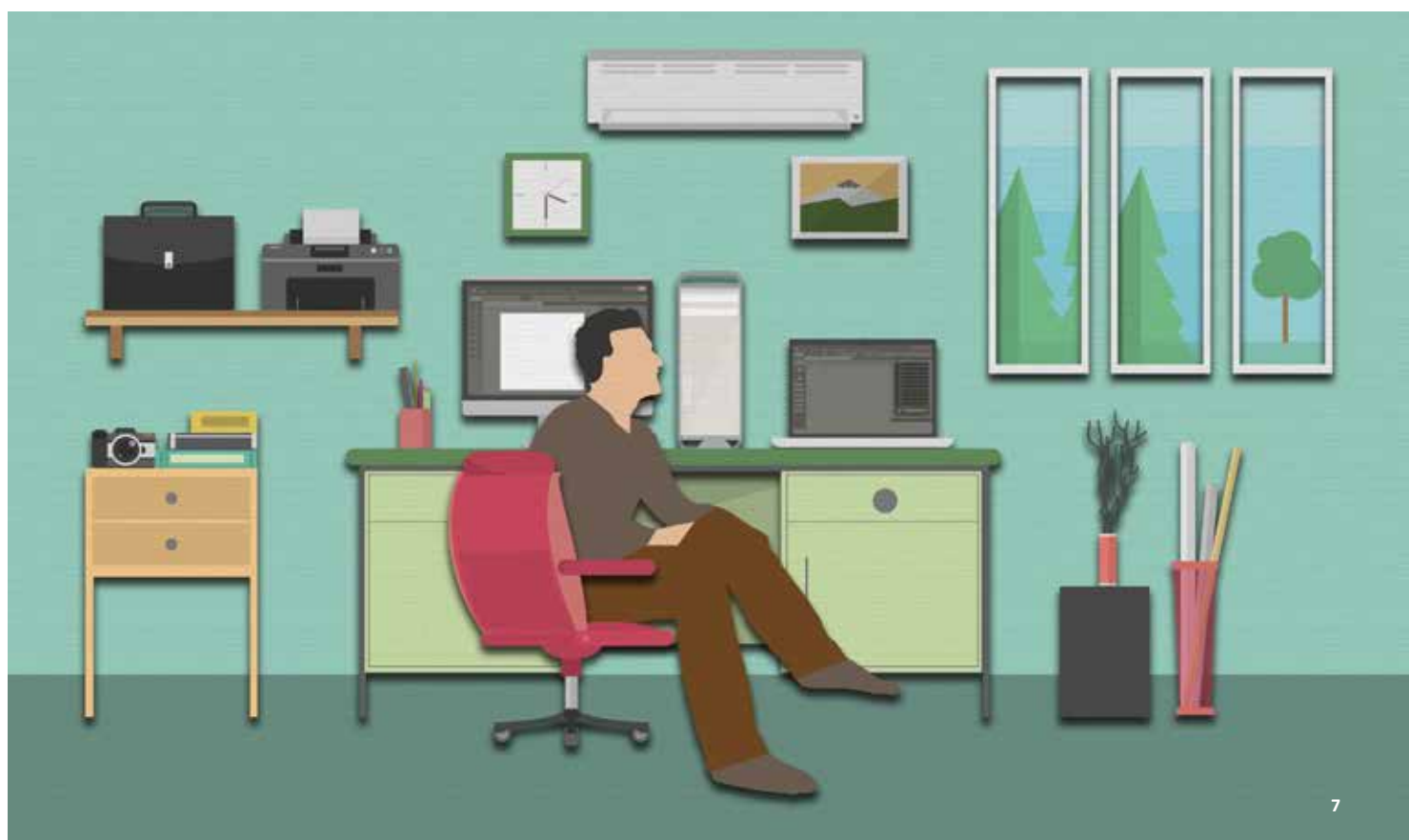
gesteld aan arbeid. Samenhangend daarmee is het gegeven dat stedelijke omgevingen meer en meer de belangrijkste productiemilieus worden: hier vindt de zichzelf versterkende uitwisseling van jongeren, onderwijs en werkgelegenheid plaats. Op het gebied van werk is sprake van het significant verdwijnen van banen door technologisering. Groei en kansen voor werkgelegenheid liggen in de mensgerichte economie. Flexibilisering van werk tenslotte vraagt andere competenties van werknemers. In de laatste plaats zal de economie een andere verschijningsvorm krijgen doordat vormen van bedrijvigheid veranderen en zich vermengen.

Opgaven voor de regio

De analyses die in het regioprofiel zijn gemaakt, resulteren in de volgende zes opgaven voor de regio:

1. Vitale werklocaties
2. Arbeidsmarkt
3. Innovatie en ondernemerschap
4. Leisure
5. Mobiliteit en infrastructuur
6. Circulaire economie

In de volgende hoofdstukken worden de opgaven nader beschreven en vertaald in speerpunten. Deze speerpunten vormen tezamen de investeringsagenda.

1 Speerpunt vitale werklocaties

De zorg voor vitale werklocaties is een eerste opgave voor de regio. Een aantal ontwikkelingen geeft hiertoe aanleiding. In de eerste plaats de ontwikkelingen van veranderend ruimtegebruik. Door veranderende productieprocessen en andere organisatievormen ontstaat een andere behoefte aan typen bedrijfsmilieus. Daarnaast vinden in bedrijfstakken als de agrarische sector en de detailhandel rigoureuze veranderingen plaats, die leiden tot een afnemende vraag naar bedrijfsruimtes. Tenslotte leiden verouderingsprocessen op werklocaties tot verval en verlies van de concurrentiepositie. Dit vraagt om actieve interventie. Vitale werklocaties zijn een voorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat en een gezond productiemilieu. In zijn algemeenheid is er de opgave om te werken met dynamisch voorraadbeheer van de werklocaties, zoals opgenomen in het Provinciaal Omgevingsplan: een kritische en praktische wijze van omgaan met nieuwe ruimteclaims en bestaande werklocaties. Tegelijkertijd is er de opgave om oplossingen te vinden voor leegstand in winkelgebieden en voor vrijkomende agrarische gebouwen. Dit brengt het belang met zich mee om ruimte te creëren voor nieuwe initiatieven.

1.1 Winkelgebieden

Leegstand in winkelgebieden ondermijnt niet alleen de concurrentiepositie van winkelgebieden, maar breder nog de uitstraling van het winkelgebied, die in veel gevallen de binnensteden of dorpskernen betreft. Aanpak van deze leegstand heeft prioriteit. Voor Roermond en Weert geldt dat zij aanhaken op het provinciale programma 'Vitale Stad', en daarop hun investeringsprogramma ten aanzien van hun binnensteden formuleren. Indirect maken deze investeringsprogramma's ook deel uit van deze investeringsagenda, vanwege het belang van de binnensteden van Weert en Roermond voor de gehele regio. Voor de kleinere gemeenten is er een vergelijkbaar provinciaal investeringsprogramma, echter dit programma is qua volume en daarmee impact beperkter. Voor de aanpak van leegstand in winkelgebieden wordt op een aantal strategieën ingezet, namelijk innovatie, organisatie, juridische instrumenten en financiële instrumenten.

Innovatie

De retail staat voor de uitdaging om winkels en winkelgebieden toekomstbestendig te maken. De sector is veranderd van aanbodgestuurd naar vraaggestuurd en het winkellandschap en de retail zijn ingrijpend veranderd. Belangrijk hierin zijn de veranderingen in het koopgedrag en de gewijzigde positie van de retailer in het winkellandschap, doordat de grenzen tussen de fysieke wereld en de online wereld steeds meer vervagen. De dynamiek in de retail is groot en is veranderd van een groei-naar een verdringingsmarkt. Retailers zijn genoodzaakt om op innovatieve wijze te reageren op deze uitdagingen. Overzicht, onderzoek en samenwerking lopen als rode draden door de oplossingen die door deskundigen worden benoemd. Hiervoor hebben de gemeente Roermond, MKB Limburg, BIZ Roermond en Gilde Opleidingen het Retail Innovation Centre (RIC) opgericht. Het doel van dit RIC is om hét expertise- en innovatiecentrum voor retail in de regio te worden, met als focus kennis,

ontmoeting en aanpak.

Het RIC realiseert haar ambitie door het inrichten van een fysiek en digitaal informatie- en expertisepunt, het organiseren van een jaarprogramma met thema- en netwerkbijeenkomsten en het inrichten van een opleidingsportaal. Met deze kernactiviteiten wordt het RIC in Midden-Limburg gepositioneerd. Vervolgens worden de activiteiten uitgebreid richting retail innovatie, onderzoek en advies en het opzetten van een innovatiewerkplaats.

Organisatie

De aanpak van leegstand en de vitaliteit van winkelgebieden is naast een innovatie vraagstuk ook een organisatie vraagstuk. In de meeste winkelgebieden zijn winkeliers georganiseerd, in de vorm van winkeliersverenigingen of BIZ-en. Dergelijke organisatiestructuren functioneren in de meeste gevallen goed, maar zijn meestal gericht op acties en investeringen zoals evenementen, (tijdelijke) verfraaiing of verbetering van de openbare ruimte of feestverlichting. Voor de aanpak van de leegstand is echter ook benodigd het organiseren van een collectieve aanpak door vastgoedeigenaren, winkelbedrijven, belanghebbenden etc. om te komen tot een ontwikkelingsstrategie voor winkelgebieden. Deze kan bestaan uit bijvoorbeeld de transformatie van winkelpanden naar een andere bestemming of het herverkavelen van pandenbezit ten behoeve van een vitale stedelijke structuur. Goede voorbeelden van een dergelijke aanpak zijn er al, zoals bijvoorbeeld een vastgoed BIZ. Dit speerpunt gaat er over om gezamenlijk capaciteit en expertise in te zetten voor het organiseren van dergelijk privaat-private of publiek-private samenwerking. Naast het organiseren van privaat-private samenwer-

king en publiek-private is er ook het organisatievraagstuk van stedelijke programma's binnen gemeenten. Op welke wijze kunnen gemeenten zich organiseren om de ontwikkeling van binnensteden effectief ter hand te nemen? De ene gemeente is hierin verder dan de ander. Het uitwisselen van kennis en ervaring is daarom ook onderdeel van dit speerpunt.

Juridisch instrumentarium

Een derde pijler voor de aanpak van winkelgebieden is het gezamenlijk organiseren van juridische expertise ten behoeve van het toepassen van het planologische instrumentarium. Verkleining van het winkelareaal is een noodzakelijk voortvloeisel van de transformatie binnen de retailsector. Planologische sturing van de verkleining van het areaal blijkt complex. Binnen het ruimtelijk ordeningsrecht is sprake van voorzienbaarheid¹ als instrument om toekomstige planologische wijzigingen - zoals de wijziging van de winkelbestemmingen - mogelijk te maken. Toepassing echter van voorzienbaarheid als juridisch instrument is complex en vraagt om expertise. Deze is in de meeste gemeenten niet voorhanden. Maar des te meer gewenst. Dit speerpunt gaat daarom over het gezamenlijk organiseren van deze deskundigheid. Dat kan zijn in de vorm van inzet door middel van gezamenlijke formatieplaatsen of inhuur, dan wel het maken van afspraken om binnen gemeenten gezamenlijk de kennis te ontwikkelen en uit te wisselen.

Financieel instrumentarium

De vierde pijler voor de aanpak van winkelgebieden is het stimuleren van investeringen door het zorgen van financiële prikkels. Deze financiële prikkels kunnen op diverse wijze worden georganiseerd, waarbij het onderscheid met name de orde grootte van de regelingen is en daarmee het schaalniveau (lokaal of regionaal). Achtereenvolgens kan worden gedacht aan een investeringsfonds, een subsidieregeling of projectmatige cofinanciering. Een investeringsfonds heeft een structureler dan wel langduriger karakter en veronderstelt een mechanisme van inkomsten voor het fonds. Zo'n mechanisme kan via een tamelijk divers palet aan mogelijkheden worden vormgegeven, waarbij onderscheidend element is de mogelijke betrokkenheid van (collectieve) private investeringen. Een subsidieregeling heeft een meer tijdelijk karakter

¹ Voorzienbaarheid gaat over de vraag of en in hoeverre een wijziging van een planologische situatie voorzien had kunnen worden en daarmee of compensatie in de vorm van planschade al dan niet gerechtvaardigd is.

en veronderstelt funding door overheden. Dit geldt ook voor projectmatige cofinanciering; het verschil tussen een subsidieregeling en projectmatige financiering is het structurele / collectieve karakter versus het incidentele/ individuele karakter van de regeling.

1.2 Bedrijvenlocaties

Bedrijvenlocaties zijn belangrijke productie – en vestigingsmilieus in de economische structuur van de regio. Ze zijn uithangborden voor de regio vanwege clustering van bedrijfstakken. Ze zijn een natuurlijk zoekgebied voor bedrijven die zich willen vestigen in de regio. Het beter laten functioneren van de werklocaties heeft als strategische doel om de werkgelegenheid in de regio te versterken. Een belangrijk neveneffect daarvan is om het pendelsaldo met de omliggende regio's in evenwicht te brengen.

Belangrijke onderscheidende en concurrerende kwaliteiten zijn aantrekkelijke uitstraling, locatie, ontsluiting, onderhoudsniveau, aanwezigheid van (clusters

van) andere bedrijven.

Voor de bedrijvenlocaties – kantoren- en bedrijventerreinen - is de opgave drieledig. In de eerste plaats is er de noodzaak tot dynamisch voorraadbeheer van de werklocaties. In de tweede plaats gaat het om het versterken van de organisatiegraad op bedrijven- en kantorenlocaties, ten behoeve van het behoud van vitaliteit maar ook revitalisering door herstructurering. In derde plaats is er voor de regio de opgave, of beter gezegd de kans, om een aantal thematische bedrijvenlocaties te ontwikkelen. Zodoende kunnen ze als specifieke vestigingsmilieus worden geprofileerd, kan gericht acquisitiebeleid worden gevoerd in samenwerking met strategische partners en krijgen ze een strategische functie voor de regio.

Dynamisch voorraadbeheer bedrijvenlocaties

Om de voorraad van vraag en aanbod van bedrijventerrein op regionale schaal beter in balans te brengen en de bijbehorende afspraken vast te leggen, heeft

de regio een regionaal beleidskader werklocaties ontwikkeld. Het beleidskader is een uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL). Naast het reguleren van de vraag-aanbod verhouding, is het regionaal beleidskader bedoeld om mogelijkheden te bieden voor sterke economische initiatieven en kansen op dat vlak te benutten. In het beleidskader zijn opgenomen de inventarisatie van bestaande voorraad en plannen, uitgangspunten voor uitwerking van kwantiteit naar kwaliteit, regionale inbedding van het dynamisch voorraadbeheer, toekomstige regionale structuur van werklocaties, de gemaakte afspraken op hoofdlijnen, het in te zetten instrumentarium en de organisatorische en procedurele uitgangspunten. Het beleidskader zal regionaal worden vastgesteld als bestuurlijk afsprakenkader. Om de juiste sturing te kunnen geven is een uitwerking echter noodzakelijk. Enerzijds door alle werklocaties te beoordelen op toekomstperspectief en anderzijds door voor de kansrijke locaties een heldere profilering op te stellen in de vorm van een regionaal economisch bidbook. In combinatie daarmee is daarom een begeleidend regionaal acquisitiedocument nodig, dat de mogelijkheden voor vestiging van bedrijven aangeeft. Voorliggende strategische investeringsagenda is hiervoor richtinggevend. Centraal in het uit te werken bidbook zal staan op welke locaties de ontwikkeling van de regionale economische pijlers plaats kan vinden. Tevens is een nadere uitwerking van de afspraken, procedures en het instrumentarium nodig. Daarbij zal het creëren van voorzienbaarheid een rol spelen, in ieder geval in de lokale doorvertaling naar bestemmingsplannen en gebiedsvisies en mogelijk ook op regionaal structuurvisieniveau.

Organisatie

Net zoals bij de aanpak van de opgaven in winkelgebieden, is organisatie van de samenwerking tussen ondernemers op bedrijvenlocaties cruciaal. Voor de aanpak van transformatie en revitalisering van bedrijventerreinen zijn dezelfde soort processen nodig als die in winkelgebieden. Bijvoorbeeld als het gaat

het ontwikkelen van een herontwikkelingsstrategie of hergebruik van vrijkomende bedrijfsgebouwen. Een gezamenlijke aanpak door bedrijven en wellicht overheden is hiervoor vereist. Net zoals bij winkelgebieden gaat dit speerpunt daarom over het gezamenlijk inzetten van capaciteit en expertise voor het organiseren van dergelijk privaat-private of publiek-private samenwerking.

Strategische bedrijventerreinen

Door thematische profilering, planologisch en qua marketing, worden bedrijventerreinen ontwikkeld als vestigingsmilieu voor specifieke bedrijvengroepen en

ontstaat clustervorming. Clustervorming binnen de regio geeft uitstraling naar buiten de regio en biedt kansen om nieuwe bedrijven aan te trekken. Daarnaast kan de aanwezigheid van clusters van bedrijven meerwaarde hebben voor het functioneren van de economische structuur van de regio en / of biedt het mogelijkheden sterke clusters binnen

de regio nog verder te versterken. Ook kan de clustervorming zorgen voor samenwerking op het gebied van innovatie en kennisontwikkeling.

Twee bedrijventerreinen binnen de regio bieden in ieder geval mogelijkheden op deze wijze zich te ontwikkelen, namelijk Nautische Boulevard in Maasgouw en Zevenellen in Leudal. De Nautische Boulevard wordt ontwikkeld als 'one-stop-shop servicecentrum' voor de pleziervaart op de Maasplassen. Diverse bedrijven bieden samen een totaalservice voor de watersport: verkoop, verhuur, reparatie en botenstalling. Het bedrijventerrein is daarmee ook een broedplaats voor noviteiten, innovaties en creativiteit in het nautisch vakmanschap. Zevenellen Biobased Economy, is het industriepark waar gewassen en reststromen van de (Midden) Limburgse land- en tuinbouw en voedingsmiddelenindustrie (biomassa) verwerkt worden voor toepassingen zoals materialen, chemicaliën, transportbrandstoffen en energie (electriciteit en warmte). Op het terrein werken ondernemers, overheid, onderwijs en agrosector uit de regio samen aan innovatie en kennisontwikkeling ten behoeve van de biobased economie.

Vraag en aanbod van bedrijventerrein op regionale schaal beter in balans te brengen

1.3 Vrijkomende agrarische bebouwing

In de agrarische sector voltrekken zich, net als in de detailhandel, grote structurele veranderingen. Het ondernemen in de bedrijfstak wordt moeilijker als gevolg van toegenomen concurrentie en afnemend verdienvermogen. Opvolgers staan niet meer te trappelen om het van oudsher bestaande familiebedrijf over te nemen. Ook stoppen agrarische bedrijven zelf al met hun bedrijf om een andere vorm van inkomsten te gaan verwerven. Het aantal agrarische bedrijven wordt tot aan 2025 verwacht af te nemen van ca. 1500 naar 500. Ca. de helft van de bedrijfsgebouwen zal een andere functie vinden; het resterende deel zal leeg komen te staan.² Deze bedrijfsbeëindigingen

zijn ingrijpend voor de leegstandsontwikkeling van agrarische gebouwen. Op dit moment is onvoldoende inzichtelijk hoe de problematiek zich in de regio voltrekt. In ieder geval is duidelijk dat een groot deel van de vrijkomende bebouwing te maken heeft met asbestverontreiniging, hetgeen saneringskosten met zich mee brengt. Andere aandachtspunten zijn de mogelijkheden voor transformatie naar andere functies en / of hergebruik en de strategieën voor sanering van gebouwen. De opgave voor de regio is enerzijds een uitvoeringsstrategie te ontwikkelen en deze in werking te brengen voor de aanpak van de leegstand. Anderzijds wil de regio een fonds organiseren van waaruit cofinanciering kan plaatsvinden om daadwerkelijke sanering aan te jagen.

---

² 'Vrijkomende agrarische bebouwing in het landelijk gebied', Innovatienetwerk 2014.

2 Speerpunt arbeidsmarkt en onderwijs

Een goed functionerende arbeidsmarkt is cruciaal voor de regionale economie van Midden-Limburg. Het menselijk kapitaal (opleidingsniveau) is een belangrijke vestigingsplaatsfactor en een bron van innovatie. Bedrijven zijn afhankelijk van voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers: deze zijn voorwaardelijk voor hun mogelijkheden voor ontwikkeling en groei. Op de arbeidsmarkt speelt zich – net als in de detailhandel en de agrarische sector - eveneens een aantal structurele veranderingen af. De veranderende demografie, de kwalitatieve mismatch, de aanstaande uitstroom van ouderen en de relatief hoge werkloosheid zorgen voor een aantal omvangrijke opgaven. Ten behoeve van de kwalitatieve mismatch en het beter benutten van het arbeidspotentieel zullen onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar afgestemd moeten worden. Voor de overheid is hierin een regierol weggelegd. Dat geldt ook voor de zorg om personen met een afstand tot de arbeidsmarkt te activeren en te bemiddelen. Voor het beter laten functioneren van de arbeidsmarkt – de aansluiting tussen vraag en aanbod – is er de potentie om op te schalen naar het Euregionale niveau. Tenslotte is het zaak om bestaand en nieuw arbeidspotentieel te binden door het creëren van een aantrekkelijk leefomgeving en een aantrekkelijk woonklimaat.

2.1 Binden hoger opgeleiden: visie op verbindend landschap

Zoals beschreven is het menselijk kapitaal een belangrijke vestigingsplaatsfactor voor bedrijven en een bron van innovatie. Waar voorheen mensen het werk volgden, volgt in de huidige kenniseconomie het werk de mensen: bedrijven vestigen zich daar waar (gekwalficeerd) potentieel aan arbeid aanwezig is. Ook zijn bedrijven voor hun groei, innovatie en concurrentiepositie afhankelijk van hoger gekwalificeerd onderwijs. In het regioprofiel is gebleken dat het aandeel van hoger opgeleiden in de regio achter blijft ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De afwezigheid van hogere opleidingsinstituten is in dat opzicht relevant.

Om bedrijven aan de regio te binden – aan te trekken en te behouden, is het daarom zaak om hoger opgeleiden aan de regio te binden. Het aantrekkelijke woonklimaat is hét sterke punt van de regio voor deze doelstelling: de regio biedt aantrekkelijke woonmilieus met relatief lage woningprijzen, een mooie, landschappe-

lijke omgeving met veel cultuurhistorie, mogelijkheden om te recreëren en ook om te werken. De opgave hierbij is om de landschappelijke kwaliteiten van de regio te bewaken. De transformaties in de agrarische sector (zie onder par. 1.3 Vrijkomende agrarische bebouwing) zorgen ervoor dat er uitdagingen worden gesteld aan de landschappelijke structuur. Maar zorgt de energietransitie voor nieuwe behoefte in het landschappelijk gebruik, door middel van windmolens en zonnepanelen parken.

Behalve voor de woonomgeving, is het bewaken van landschappelijke kwaliteiten ook van belang voor het functioneren van de toeristische sector. De veranderingen in de economische structuur, het landschappelijke gebruik en het gebruik van gebouwen, bieden wellicht ook kansen voor de ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve sector.

Echter wanneer er geen regie wordt gevoerd op deze ruimtelijke transformaties, kunnen bedreigingen ontstaan. Gemeenschappelijke visievorming op de landschappelijke ontwikkeling van de

*Cultuurhistorie,
mogelijkheden
om te recreëren
en ook om te
werken*

regio, waarbij de verbinding van ruimtelijke functies centraal staat, is daarom een speerpunt voor de regio. Een andere voorwaarde voor het binden van hoger opgeleiden aan de regio, is goed functionerende infrastructuur. Het gaat dan vooral om de verbindingen naar de omliggende kenniscentra zoals Brainport en de regio Maastricht. Zie hiervoor par. 5 Mobiliteit en Infrastructuur.

2.2 Binden jongeren

Behalve het aantrekken en binden van hoger opgeleiden is het zaak om ook de jongeren aan de regio te blijven binden. Zij vormen het bestaande en het nieuwe arbeidspotentieel voor de regionale economie. Niet alleen zijn zij van belang voor de arbeidsmarkt, maar ook voor de vitaliteit van de leefgemeenschappen in Midden-Limburg in de verdere toekomst. Om hen te binden is eveneens een aantrekkelijke leefomgeving vereist. Maar dat gaat niet alleen over de woonomgeving. Voor jongeren gaat het ook om passende huisvesting, aantrekkelijke voorzieningen, beleving (evenementen) en waar mogelijk onderwijsvoorzieningen.

Jongerenhuisvesting zal onderwerp van aandacht zijn in de woonvisie die de regio gaat ontwikkelen. Daarmee wordt de opgave ten aanzien van jongerenhuisvesting in beeld gebracht.

2.3 Participatie

Zowel vanwege de kwantitatieve als de kwalitatieve opgave op de arbeidsmarkt is het benutten van beschikbaar potentieel een vereiste. Het stimuleren van participatie van de potentiële beroepsbevolking is in dit opzicht een aandachtspunt: behalve een arbeidsmarktvragestuk is dit ook een maatschappelijk vragestuk. In het bijzonder de doelgroep van niet-uitkeringsgerechtigden (nuggers³) is in dit verband in beeld. De Arbeidsmarktregio – ziet deze doelgroep als

3 Een nigger is iemand die geen uitkering ontvangt, niet werkt, of minder dan 12 uur per week werkt; wel wil werken of meer dan 12 uur per week wil werken. Deze groep mensen valt ook binnen de doelgroep van de Participatiewet, die er op gericht is om zoveel mogelijk mensen met of zonder arbeidsbeperking werk te laten vinden.

4 Het Actieteam bestaat uit vertegenwoordigers van Euregio's, grensprovincies, grensgemeenten, VNG, MKB-Nederland en de Rijksoverheid (ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen; Economische Zaken; Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties).

potentieel kansrijke aanvulling voor de arbeidsmarkt. Behalve economische motieven zijn er maatschappelijke motieven. Namelijk, om nuggers maatschappelijk te laten integreren en – in die gevallen waar dat aan de orde is – uit hun isolement te halen. Voor de regio is het zaak de inspanningen van de Arbeidsmarktregio te ondersteunen.

2.4 Euregionale arbeidsmarkt

Midden-Limburg is een grensregio, gelegen aan grenzen met Duitsland en België. Grensoverschrijdende samenwerking kan een stimulans zijn voor de euregionale economie. Consumenten vinden al hun weg over de grenzen. Dit geldt niet voor het arbeidsverkeer en bedrijven. Om grensoverschrijdende samenwerking te bevorderen, heeft het actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid⁴ een actieagenda opgesteld. In deze actieagenda zijn, verdeeld over 7 onderwerpen, 15 doelen en 40 concrete acties benoemd die het vanzelfsprekender en gemakkelijker maken om over de grens te werken, te ondernemen en te studeren. Ten aanzien van arbeidsmarkt stelt het actieteam doelen als: samenwerking tussen arbeidsbemiddeling organisaties; bewust maken van de kansen en mogelijkheden bij werkzoekenden, werkgevers en arbeidsbemiddeling organisaties; ontsluiten van informatie over vacatures aan weerszijden van de grenzen. Daarnaast stelt de agenda doelen ten aanzien van taalonderwijs, diploma erkenning en stage- en leerwerk plekken.

De provincie Limburg is binnen de provincie trekker van de inspanningen om de doelen vanuit de agenda mede te realiseren. Midden-Limburg is volgend ten aanzien van de rol van de provincie, maar zal waar mogelijk kansen signaleren, initiatieven ondersteunen en verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van de uitvoering.

*Goed
functionerende
infrastructuur*

2.5 Afstemming onderwijs en arbeidsmarkt

De noodzaak van kwalitatieve afstemming op de arbeidsmarkt tussen vraag – vanuit het bedrijfsleven – en aanbod van geschikt personeel is eerder al genoemd. De veranderingen binnen de economie stellen voortdurend eisen aan de kwalificaties van personeel. Het onderwijs heeft een sleutelrol in deze afstemming; via het onderwijs kunnen toekomstige werknemers de juiste kwalificaties worden aangeleerd. Tussen het bedrijfsleven en MBO-onderwijsinstellingen zijn er in de regio al contacten en vormen van samenwerking. Het Rijk houdt zich eveneens bezig met het stimuleren van de aansluiting tussen van MBO-onderwijs en op de veranderingen binnen de economie. Dit speerpunt legt het accent op de regionale mogelijkheden. In de eerste plaats zijn dat de individuele afspraken die grotere bedrijven maken

met onderwijsinstellingen, bijvoorbeeld over de uitwisseling tussen de scholen en opleidingsprogramma's van de bedrijven. Op een meer collectief niveau functioneert Keyport 2020 als het platform waarbinnen regionale partijen samenwerken om via onderwijsprogramma's het aanbod zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de vraag vanuit het bedrijfsleven (zie ook het volgende speerpunt). Daarnaast is het binden van onderwijsinstellingen aan de regio – als instrument om bedrijven en jeugd aan te trekken – een prioriteit voor de regio.

3 Speerpunt Innovatie en ondernemerschap

Ondernemerschap is, in de vorm van een groot aandeel MKB –bedrijven, sterk aanwezig in Midden-Limburg. De financiële positie van het MKB in de regio is sterk in vergelijking met het Nederlandse gemiddelde. De productiviteit echter loopt achter. Innovatie is daarom voor het MKB een belangrijke opgave. Innovatie is daarnaast ook van belang voor het versterken van de concurrentiepositie, het vestigingsklimaat en het profiel van de regio als onderdeel van Brainport. Uitbouw van de samenwerking in de Triple Helix is daarom speerpunt voor de regio. Met deze samenwerking worden ook cross overs tussen sectoren bevorderd. Tenslotte is innovatie belangrijk voor het profileren en versterken van sterke sectoren in de regio, zoals de maakindustrie, leisure, detailhandel, logistiek en agribusiness. Innovatie en samenwerking versterken clustervorming en daarmee het profiel van de sectoren in de regio. De regio ziet het ook als haar taak om ondernemerschap en starters te stimuleren en te begeleiden. Dat kan sectoraal vorm krijgen, zoals met het Retail Innovation Centre, maar ook in algemene zin in de vorm van een loket waarlangs starters en bestaande ondernemers begeleiding kunnen vinden. Tenslotte is voor de ontwikkeling innovatief ondernemerschap in de regio van belang het aanwezig zijn van passende, aantrekkelijke bedrijfsmilieus die voor starters aantrekkelijk zijn.

3.1 Innovatie en ondernemerschap door triple helix samenwerking

Keyport 2020 is een netwerk- en uitvoeringsorganisatie die werkt aan de versterking van de economische structuur en verbetering van het vestigingsklimaat van Midden-Limburg. Binnen Keyport werken onderwijs, ondernemers en overheid – de triple helix – projectgewijs samen. Deelnemers in Keyport zijn de zeven Midden-Limburgse gemeenten en Cranendock. De organisatie Keyport 2020 vervult de rol van verbinder, aanjager en initiator.

Een van de belangrijkste opgaven voor Keyport 2020 is het behoud en creëren van werkgelegenheid.

Keyport 2020 zet zich daarnaast in om de concurrentie- en innovatiekracht van het (startende) regionale bedrijfsleven te versterken. Innovatie- en werkgelegenheidsstimulering, kennisvalorisatie, het toegankelijker maken van financiering en het wegnemen van knelpunten die het ondernemen belemmeren staan centraal.

Daarnaast wil Keyport 2020, samen met het Samenwerkingsverband Midden-Limburg (SML) en de Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg (OML BV) een bijdrage leveren aan een zo optimaal mogelijk vestigingsklimaat als basis om bedrijven te behouden c.q. aan te trekken. Begin 2016 hebben de Colleges van B&W van de Keyport 2020 gemeenten ingestemd met het Routeplan 2016 – 2020. Het Routeplan 2016 – 2020 beschrijft de ambitie van de Stichting Keyport 2020 voor de komende jaren. Behalve op het gebied van innovatie en ondernemerschap, vervult Keyport ook een belangrijke rol op het gebied van afstemming arbeidsmarkt en onderwijs. In 2017 hebben de regio-

Met deze samenwerking worden ook cross overs tussen sectoren bevorderd.

gemeenten besluiten genomen over de financiering van Keyport en daarmee de doelstellingen van het Routeplan.

3.2 Kleinschalige bedrijfsmilieus

Gebleken is dat Midden-Limburg veel MKB-ondernemerschap kent. Daarnaast wil de regio de aanwezigheid en groei van starters faciliteren (zie ook hieronder). Aanwezigheid van passende, kleinschalige bedrijfshuisvesting is een noodzakelijke voorwaarde voor het goed kunnen functioneren van beide groepen ondernemers. Voldoende aanbod van kleinschalige bedrijfsruimtes is daarom cruciaal voor deze regio. Het waarnemen en anticiperen op de precieze behoefte is een zaak van marktpartijen, zoals ontwikkelaars en makelaars. Het is echter aan de regiogemeenten om aandacht en ruimte te geven aan goed onderbouwde plannen en deze te faciliteren. Daarnaast is het aan de regiogemeenten om binnen specifieke gebiedsontwikkelingen, de mogelijkheden te onderzoeken voor ontwikkeling van aantrekkelijke, kleinschalige bedrijfsmilieus. Daarbij gaat het niet alleen om het creëren van huisvesting, maar ook te zorgen voor het inrichten van een aantrekkelijk, levendig ondernemersklimaat.

3.3 Startersprogramma

Startende bedrijven zijn een belangrijke impuls voor de regionale economische dynamiek. Zij zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en geven – mede door innovatieve producten, diensten, werkprocessen – een extra impuls aan de verdere ontwikkeling van de economische dynamiek. Het MKB is de motor van de economie en juist de starter zorgt voor verversing van het MKB. Bovendien groeit het aantal mensen dat de stap maakt naar het zelfstandig ondernemerschap nog altijd. Vanuit Roermond is om die reden een starterspro-

Het MKB is de motor van de economie

gramma opgestart. Het doel is om starters meer en beter ondersteunen en het vestigingsklimaat voor startende ondernemers verbeteren. Om zo te bereiken dat startende ondernemers succesvoller zijn. Een goed vestigingsklimaat voor startende ondernemers creëren we door o.a.:

- netwerkvorming te stimuleren of creëren ten behoeve van starters onderling, starters en gevestigde bedrijven, starters en onderwijs, starters en gemeente;
- informatievoorziening voor starters, over het ondersteuningsaanbod van externe partijen en gemeente verbeteren;
- het bestaande aanbod van ondersteunende voorzieningen actief onder de aandacht te brengen;
- te onderzoeken of er voldoende toegankelijke en laagdrempelige huisvesting beschikbaar is voor startende ondernemers, met specifieke aandacht voor aantrekkelijke en vernieuwende concepten;

Daarnaast worden starters die al een begin met hun bedrijf hebben gemaakt specifiek benaderd door o.a. in te zetten op professionalisering van de starter in de eerste levensfase van het bedrijf (0-3 jaar), door het aanbieden van kennis en door ze meer en beter te begeleiden in de pré-start fase, zodat ze weloverwogen en goed voorbereid starten, of niet (te snel) starten. Het startersprogramma is opgezet door en vanuit de gemeente Roermond; de volgende fase is om het verder te ontwikkelen naar een regionaal programma.

4 Vrije tijdseconomie

Vrijetijdseconomie is vanwege de verwevenheid met detailhandel en in bredere zin de vitaliteit van binnensteden en plattelandsgebieden belangrijk voor Midden-Limburg. Toerisme en recreatie brengen bezoekers naar de regio, zorgen voor een bijdrage aan het draagvlak voor voorzieningen, en het gebruik van gebouwen. Toeristische en recreatieve voorzieningen dragen ook bij aan het leefklimaat en daarmee het vestigingsklimaat in de regio. Het potentieel is groot: groen, water en cultuurhistorie zijn rijkelijk aanwezig en zijn binnen Nederland van onderscheidende waarde. Een groot deel van het potentieel wordt ook benut. Toch is er de opgave om te zorgen voor een betere wisselwerking met de beweeglijke vraag van de consument, zowel kwalitatief als kwantitatief. Het gaat daarbij met name om de voorzieningen voor verblijfsrecreatie en de voorzieningen voor dagrecreatie.

Er zal daarom een kwaliteitsimpuls gegeven moeten worden aan de verblijfssector

4.1 Verblijfsrecreatie

In 2015 heeft de provincie Limburg een zogenaamde vitaliteitsscan gemaakt van de verblijfsrecreatiesector in Limburg. Daaruit is gebleken dat de vitaliteit van de verblijfsrecreatie in heel de provincie Limburg achteruit gaat. Het aanbod in de verblijfssector komt steeds minder overeen met de gevraagde kwaliteit van de consument. Dit speelt vooral op campings en bungalowparken. Een deel van het aanbod zal het 'contact met de toeristische recreatieve markt verliezen'⁵. Er zal daarom een kwaliteitsimpuls gegeven moeten worden aan de verblijfssector, om er voor te zorgen dat de toeristen ook in de toekomst naar de regio blijven komen.

Vitale recreatieverblijven

Aan een deel van de recreatieverblijven die verouderd zijn, kan een kwaliteitsimpuls worden gegeven. Het gaat dan om de bedrijven die levensvatbaar zijn en die ook voldoende beheersmatig opereren. Niet levensvatbare bedrijven zullen gesaneerd moeten worden. Om levensvatbare bedrijven een impuls te geven zal een onafhankelijke vitaliteitsmanager ingezet worden. Deze moet ondernemers verleiden keuzes te maken, ontwikkel- en transformatieprocessen op gang te brengen en te versnellen, beleidsafdelingen te informeren en overtuigen, stimuleren en om doorbraken te realiseren. Deze vitaliteitsmanager adviseert en lost problemen op waar hij dat zelf kan, zet een pool van experts in of verwijst door naar anderen.

Veiligheid en leefbaarheid recreatieverblijven

Op diverse bedrijven vindt vaak onrechtmatige bewoning plaats. Op liefst ca. 50% van de bedrijven worden arbeidsmigranten gehuisvest en/of permanent gewoond. Dit gaat ten kosten van het verblijf recreatieve karakter en de uitstraling naar potentiële bezoekers. Handhaving en interventie is nodig om dergelijke parken weer een toeristisch recreatieve functie te geven. Daarbij zal er voor worden gewaakt dat problemen, zoals onrechtmatige tijdelijke bewoning, zich niet verplaatsen naar een andere locatie. Een integrale aanpak van alle betrokken partijen in de regio is daarvoor noodzakelijk.

4.2 Versterking dagrecreatie

Om het draagvlak voor het potentieel van de toeristisch-recreatieve voorzieningen – zoals bijvoorbeeld de recreatieverblijven - in Midden-Limburg te vergroten, is versterking van het aanbod van dagrecreatie een belangrijk speerpunt. De diversiteit van het dagrecreatief aanbod is een sterk punt van de regio. Echter een deel van de potentie in Midden-Limburg wordt nu nog onvoldoende benut. Onder meer kan de toeristische belevingswaarde van de Maasplassen worden vergroot en verbonden om de potenties te benutten. Hoewel de focus op het Maasplassengebied voor de hand ligt, zal de strategie tot verbreding, ontwikkeling en vernieuwing gericht zijn op het gehele aanbod in de regio.

Versterking aanbod dagrecreatieve voorzieningen

Er is een inventarisatie uitgevoerd naar de voorzieningen in de regio en een ruime straal er omheen. De conclusie van deze inventarisatie is dat continue acquisitie gevoerd moet worden om de ontbrekende dagrecreatieve voorzieningen naar de regio te halen. Onder meer gaat het om wellness voorzieningen. Grote investeerders zullen warm moeten worden gemaakt om te investeren in deze regio, die nog veel onderbenut potentieel in zich heeft. Daarnaast ontbreekt het in de regio aan vernieuwende voorzieningen. Lokale ondernemers zullen gestimuleerd moeten worden innovatieve voorzieningen te realiseren die aansluiten bij de veranderde behoeften van de consument. Tegelijkertijd hebben nu al verschillende dagvoorzieningen de nodige groeipotentie. Het doel is om van Midden-Limburg een all weather gebied te maken door één of twee beeldbepalende bovenregionale trekkers toe te voegen die aansluiten op de kwaliteiten en uitdagingen van de regio. Hierbij wordt ook gekeken naar evenementen die meer jaarrond geprogrammeerd worden. Idealiter is er een mix van verschillende nieuwe projecten i.p.v. één grote topattractie en wordt getracht om slim gebruik te maken van bestaande voorzieningen. Bijvoorbeeld door te verwijzen naar attracties in aangrenzende regio's, om zo ook de aantrekkelijkheid van de eigen regio te promoten.

---

5 Vitaliteitsscan verblijfsrecreatie Limburg, Provincie Limburg, 2015

Recreatieve infrastructuur (mountainbikeroutes)

Een kwalitatief hoogwaardige recreatieve infrastructuur is van belang als basis voor het aantrekken van toeristen en recreanten. Op diverse plaatsen zijn er verbeteringen wenselijk in het bestaande netwerk. Zowel als het gaat om wandelpaden, fietspaden en ruiterspaden.

Daarnaast zijn waar mogelijk nieuwe ontwikkelingen, zoals mountainbikeroutes, wenselijk om nieuwe doelgroepen aan te boren. Hierbij gaat het om uitdagende routes aan te leggen die zowel conditioneel als technisch veel vragen van de gebruikers. Behalve

*ontbrekende
dagrecreatieve
voorzieningen naar
de regio te halen*

dat deze routes voldoen aan deze kwalitatieve eisen (uitdagend), is het zaak conflicten met andere routes op te lossen.

4.3 Promotie

Om meer bezoekers naar de regio te halen is het, behalve verbeteren van de recreatieve voorzieningen, zaak om bekendheid te geven aan de regio. Daarbij zal gebruik worden gemaakt van concrete aanleidingen, zoals de komst c.q. ontwikkeling van nieuwe of vernieuwde voorzieningen. Ook zal worden aangesloten op de promotiestrategie van de provincie. De provincie streeft te komen tot een nieuwe, Limburg-brede marketingstrategie met thematische profilering. Daardoor kunnen specifieke doelgroepen worden benaderd. Gedacht kan dan worden aan thematische promotie van natuur, watersport, cultuurhistorie, etc. De uitvoering van de intensivering van de promotionele activiteiten wordt in principe belegd bij de VVV, waarbij aansluiting bij de provinciale activiteiten uitgangspunt is.

5 Mobiliteit en infrastructuur

Op het gebied van mobiliteit en infrastructuur heeft de regio om verschillende redenen een duidelijke opgave. Deze zijn: de verbindingen met de omliggende economische centra, de hoge pendelgraad en aanwezige knelpunten, het streven om de interne functionele samenhang in de regio te versterken en de ambities op het gebied van groothandel en logistiek. Op het gebied van wegen hebben de verbreding van de A2 en de aanpassing van de N280 - uit oogpunt van leefbaarheid en veiligheid - prioriteit. Ten aanzien van het spoor gaat het om de verbinding Antwerpen-Weert en de aanpak van één of meer stations langs het traject Roermond- Weert. Om het fietsen te stimuleren is het uitbouwen van een utilitair fietsnetwerk noodzaak.

5.1 Verbreding A2

De A2 is, net als de A73, een economische levensader voor de regio. Waar de A73 de regio verbindt met Noord-Limburg, verbindt de A2 de regio met Zuid-Limburg en Brabant. De snelweg is belangrijk voor het economische verkeer naar de regio Brainport. Veel mensen die wonen in Midden-Limburg werken in Brainport. De structurele filevorming op het traject Leenderheide – Vonderen heeft gevolgen voor de leefbaarheid, de bereikbaarheid en het economische vestigingsklimaat in de regio. De beheerder van de weg is echter het Rijk. Het Rijk zal daarom samen met de Provincie, het bedrijfsleven en de regio moeten werken aan oplossingen om deze problemen op de A2 snel aan te pakken. Er is een MIRT- onderzoek⁶ gestart naar de problematiek. De Provincie zal continu pleiten bij het Rijk (en financieel bijdragen) voor een verbreding van de A2 tussen knooppunt Leenderheide en Vonderen naar 2x3 rijstroken. De spitsstrook op de A2 tussen Vonderen en Kerensheide wordt de komende jaren omgezet in een permanente strook waardoor er 2x3 rijstroken richting het zuiden beschikbaar zijn.

5.2 Verkeersveiligheid A73 en N280

In de laatste jaren hebben zich veel ongelukken voorgedaan rondom het knooppunt Vonderen, waar de A2 en de A73 op elkaar aansluiten. Een aantal aanpassingen is noodzakelijk om de situatie rondom het knooppunt verkeersveiliger te maken, onder andere in de situaties van het in- en uitvoegen. Ten aanzien van de verkeersveiligheid speelt ook de functie van de N280 als verbindingsroute tussen de A2 en de A73. Ten

aanzien van de N280 liggen mogelijkheden voor verbetering van de verkeersveiligheid door het realiseren van ongelijkvloerse kruisingen en overgangen op het traject Weert-Roermond. De N280 is een belangrijke schakel in Midden-Limburg. Een goede doorstroming is van belang voor het ondernemersklimaat en voor bedrijven die zich in de regio willen vestigen. Daarom wordt gewerkt aan een verbetering van de doorstroming en verkeersveiligheid tussen Weert en Roermond. De ruimtelijke en landschappelijke inpassing is belangrijk voor mens en milieu. Barrierewerking door het vervallen van oversteekmogelijkheden moet worden voorkomen. Vervallen N280 gedeeltes moeten worden heringericht en sluipverkeer op het onderliggend wegennet moet worden voorkomen. Ook de relatie met de in de regio voorgestane gebiedsontwikkelingen zoals het bedrijventerrein Zevenellen moet niet uit het oog worden verloren en de realisatie hiervan in samenhang met de N280 worden nagestreefd. De realisatie van deze wegverbeteringen is voorzien in 2018-2020.

5.3 Spoorlijn Weert-Antwerpen

Nieuwe internationale verbindingen versterken de positie van de regio en Provincie Limburg in Europa. Door de realisatie van een personenspoorverbinding Weert - Antwerpen is de regio via Weert - Hamont ook aangesloten op Brussel. Dit zorgt voor agglomeratievoordelen en meer kennisuitwisseling voor zowel Nederlands als Belgisch Limburg. Hiervoor dient de spoorlijn tussen Weert en Hamont beveiligd en geëlektrificeerd te worden. Binnen een paar jaar moet met deze elektrificatie en verdubbeling worden

⁶ 'MIRT-onderzoek' wil zeggen dat het is opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport van de rijksoverheid.

gestart. De provincie zal deze meefinancieren en door de Belgische Spoorwegen (NMBS) laten exploiteren.

5.4 Stoptrein Weert - Roermond met stations in Baexem en Haelen

In het regioprofiel is gebleken dat het voor de regio zaak is de interne verbindingen te verbeteren. De realisatie van een sprinterverbinding tussen Weert en Roermond, met stations in Haelen en/ of Baexem past in dit streven: hiermee worden de oost-west relaties binnen de regio per OV versterkt. De gemeente Leudal is met de stations beter verbonden met Weert en de regio Eindhoven. Dit kan bijdragen aan de ontlasting van de A2, hetgeen een ander speerpunt van de regio is. Daarnaast wordt Leudal beter verbonden met Roermond. Een neveneffect hiervan is dat de N280 richting Roermond wordt ontlast. Dit geldt ook voor de P+R Roermond en het busstation in Roermond.

Er zijn er meerdere mogelijkheden om een stoptrein te realiseren. De regio is met de Provincie in overleg over de verbinding Weert - Roermond met stations in Haelen en Baexem en over het opwaarderen van station Roermond waar het provinciale bus- en treinennetwerk wordt verknoopt.

5.5 Snelfietsroutes

De compleetheid van het (snel)fietsnetwerk, de ontbrekende schakels hierin en de E-bike beschikbaarheid hebben bij woon-werkverkeer en scholieren grote invloed op het fietsgebruik. In 2016 is een grensoverschrijdend regionaal snelfietsroutenetwerk ontwikkeld. De realisatie van de daaruit volgende projecten is voorzien tot aan 2020. Het gaat onder meer om haalbaarheidsstudies naar de uitbreiding van snelfietsnetwerk en de aanleg hiervan zoals de snelfietsroute Sittard-Roermond-Venlo. Hier bestaat een grote synergie met de recreatieve routes voor de vrijetijdseconomie recreatie en toerisme.

5.6 Regionaal mobiliteitsknooppunt Roermond

Het station van Roermond wordt in de komende jaren vernieuwd. Behalve het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit, is er de doelstelling om het stationsgebied te ontwikkelen als regionaal mobiliteitsknooppunt. Dit betekent de ontwikkeling van de stationsomgeving naar een efficiënt overstapknooppunt waardoor het gebruik van het aanbod aan openbaar vervoer in de regio wordt gestimuleerd. Behalve dat hiermee de interne bereikbaarheid wordt verbeterd, draagt dit speerpunt bij aan het verminderen van congestie en het vergroten van de leefbaarheid in de regio.

6 Circulaire economie

In de circulaire economie draait het om het hergebruiken van producten en materialen en het behouden van de waarde van grondstoffen. Daarmee worden grondstoffen minder snel uitgeput en de effecten voor de leefomgeving beperkt. Deze opgave is groot en uitdagend. Inmiddels is onomstotelijk vastgesteld dat de kwaliteit van leven achteruit gaat bij het blijvend gebruik van fossiele brandstoffen. Als gevolg van de klimaatverandering worden weersomstandigheden extremer. Dit zorgt in toenemende mate voor negatieve impact op een gezonde, veilige en comfortabele woon – en leefomgeving.

Dergelijke ongewenste ontwikkelingen kunnen met energiebesparing en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen tegengegaan worden. De energietransitie brengt een beweging met zich mee naar een nieuwe en circulaire economie. Nieuwe technieken en innovatie daarop zullen direct en indirect werkgelegenheid creëren. De opbrengst van energiebesparing en de hernieuwbare bronnen betekenen een lastenverlichting en/of opbrengsten die ten goede komen voor de omgeving. Op dit moment kennen de gemeenten al talloze goede initiatieven en projecten. Variërend van korte termijn projecten tot meer toekomstgerichte plannen. Zevenellen Biobased Economy is daarvan een voorbeeld. De energietransitie en de transitie naar een circulaire economie worden met dergelijke initiatieven in de regio in gang gezet. Echter zonder extra en gerichte inzet zal het beleid niet de benodigde en gewenste versnelling geven om te komen tot de energietransitie.

Het uiteindelijke doel voor de regio is een bijdrage te leveren aan het Europese klimaatakkoord en de CO₂ uitstoot te verminderen. Concreet betekent dit dat de regio streeft gezamenlijk met bedrijven en inwoners in 2020 per jaar 1,5% energieverbruik te besparen en 14% hernieuwbaar op te wekken. Daarvoor zet Midden-Limburg in op energiebesparing en het grootschalig opwekken van hernieuwbare energie zoals zon-, wind- en bodemenergie. Daarbij richten we ons op zowel bedrijven als bewoners. Ook zullen we waar mogelijk maatschappelijk vastgoed benutten om deze doelen te bereiken.

6.1 Zonne-energie

Het gebruik van zonne-energie is één van de kansen om bij te dragen aan hernieuwbare energieopwekking op korte termijn. Zonnestrallen kunnen met panelen omgezet worden in warmte en in elektriciteit. De techniek is ‘proven technology’: de terugverdiendtijden maken de investeringen overzichtelijk en aantrekkelijk. Met dit speerpunt wordt ingezet op het verder uitrollen van de opwekking van zonne-energie. De ontwikkeling van zonne-energie richt zich nu vooral op de daken van woningeigenaren. Ook zonder subsidie is het leggen van zonnepanelen op daken een zeer rendabele investering. Steeds meer scholen, sportverenigingen, gemeenschapshuizen enz. zien het als een mogelijkheid om hun exploitatiekosten terug te dringen. Bedrijfspannen blijven nog wat achter op deze ontwikkeling.

Vanwege de toenemende opbrengst van zonnepanelen nemen de grootschalige initiatieven voor zonne-energiesystemen toe. Het betreft grote zonneweides of installaties op grote bedrijfspannen. Dit toont aan dat er grote kansen liggen voor de doorontwikkeling van zonne-energie. Om de toenemende vraag en ruimtebeslag in goede banen te leiden is er een ruimtelijke plaatsingsvisie ontwikkeld door de werkgroep Energie binnen SML. Het uitgangspunt is om zonne-energieprojecten bij doelgroepen te stimuleren en te faciliteren. Het gaat dan om de doelgroepen: woningcorporaties, huurdersverenigingen, woningeigenaren, schoolbesturen, verenigingen, gemeentelijke gebouwenbeheerders, eigenaren van gebouwen met

*Steeds meer
mogelijkheid om
exploitatiekosten
terug te dringen*

een bruikbaar dakoppervlak en grondeigenaren die gronden ter beschikking willen stellen voor zonne-energie.

6.2 Hergebruik restwarmte

Op het gebied van het gebruik van restwarmte valt nog veel te winnen: de vraag naar warmte omvat bijna 2/3 van het totale energieverbruik. Het hergebruik van restwarmte is vooral in het stedelijk gebied interessant. Voor woningen en bedrijfsgebouwen biedt het inzetten van zonneboilers en warmtepompen kansen. Er zijn ook mogelijkheden om elektrisch te verwarmen (en te koken). Onderzoeken naar het hergebruik van industriële restwarmte zijn gedaan in Weert en Roermond. In het stedelijk gebied zijn er mogelijkheden voor het benutten van restwarmte en het opbouwen van een warmtenet. In de plattelandsgebieden, met weinig industrie en een lagere dichtheid van woningen, is die mogelijkheid beperkt. Ondanks eerdere subsidie - en financieringsinspanning zijn warmte toepassingen zoals zonneboilers, warmtepompen, warmte-koudeopslag nog maar beperkt toegepast.

Het grootschalig toepassen van aardwarmte is in de regio slechts beperkt mogelijk. Het grootste gedeelte van Midden-Limburg ligt namelijk in de zogenaamde Roerdaalslenk. Dat is een beschermd gebied waarin het toepassen van diepe boringen voor Geothermie niet toegestaan is. De mogelijkheden voor het grootschalig toepassen van aardwarmte zijn daardoor beperkt, op een aantal gebieden na die daarbuiten vallen. Een gebiedsgerichte aanpak op kern of wijkniveau is daarom wenselijk. Op gericht gebiedsniveau moeten vraag en aanbod van warmte in kaart worden gebracht en vervolgens op elkaar worden afgestemd. Nieuwbouwprojecten zullen als eerste aardgasvrij zijn, daarna zullen bestaande gebouwen volgen.

6.3 Windenergie

In de energietransitie speelt windenergie een grote rol. Windenergie biedt ook kansen voor een coöperatieve ontwikkeling: er zijn participatiemodellen – energiecoöperaties - waarin inwoners en bedrijven investeren in een windturbine. De opgewekte elektriciteit wordt geleverd aan de leden. De opbrengsten komen ten goede aan de gemeenschap in de vorm van nieuwe duurzaamheidsprojecten.

Een aantal gemeenten in Midden-Limburg heeft in overleg met de Provincie Limburg gezamenlijk beleid opgesteld voor windenergie. De gemeenten Leudal, Weert en Nederweert hebben gezamenlijk uitgangspunten vastgesteld waaraan de ontwikkeling van nieuwe windparken moet voldoen. Per gemeente één nieuw windpark met 4-5 windturbines is één van die uitgangspunten. Overleg met de omgeving en maximaal profijt voor de omgeving, bij voorkeur in een coöperatief model, zijn andere uitgangspunten. Deze gezamenlijke beleidsontwikkeling biedt andere gemeenten in de regio de mogelijkheid om zich bij dit beleid aansluiten.

De uitgangspunten zijn verder uitgewerkt in richtlijnen. Burgers en bedrijven zijn uitgenodigd om aan de hand van deze criteria met initiatieven te komen op het gebied van windenergie. Voor de realisatie van elk initiatief is een planologische procedure nodig.

6.4 Inwoners

Voor huurders en huiseigenaren is met energiebesparende maatregelen en het opwekken van hernieuwbare energie veel te winnen. Niet alleen financieel, maar ook qua comfort en gezondheid. Toch blijken er de nodige beperkingen te zijn voor inwoners om over te gaan tot energiebesparende maatregelen. Dat kunnen financiële zijn, maar ook andere. Voorbeeldgedrag van de burens blijkt vaak van invloed op maatregelen die worden genomen.

Veel maatregelen om energiebesparende maatregelen te treffen zijn in de afgelopen jaren gericht geweest op de woningeigenaar. Om de bestaande woningvoorraad te verduurzamen zijn meestal financiële regelingen in de vorm van subsidies en leningen ingezet. Deels succesvol, gemeten aan het gebruik van de regelingen. Zonnepanelen zijn daarbij favoriet, energiebesparende maatregelen wat minder. Ondersteunend bij dergelijke regelingen zijn prestatieafspraken met de corporaties gemaakt.

Het project Regionale Energieallianties (REA) probeert verbanden te smeden tussen gemeenten, inwoners en energiecoöperaties om een versnelling te krijgen in de verduurzaming van de woningvoorraad. Het informeren en ontzor-

gen van de woningbezitters is net zo belangrijk als financiële regelingen. Bijvoorbeeld in de vorm van informatievoorzieningen via een website, energiecafés, energiecoaches en dergelijke.

In Midden-Limburg zijn energiecoöperaties goed vertegenwoordigd. De energietransitie biedt ook kansen voor nieuwe lokale initiatieven voor circulaire energie. De opbrengsten van energiebesparing en het opwekken van hernieuwbare energie komen in verschillende opzichten mogelijk ten goede aan de omgeving.

6.5 Bedrijven

Bedrijven vormen een belangrijke doelgroep als het gaat om energiebesparende maatregelen. Dit heeft alles te maken met het hoge energieverbruik. In de praktijk blijken energiebesparende maatregelen niet altijd aantrekkelijk vanwege de lange terugverdientijd. Met grote bedrijven zijn vaak al aparte afspraken gemaakt voor energiebesparing. De focus in dit speerpunt ligt daarom meer bij de kleinere en/of MKB bedrijven.

Voor bedrijven geldt hetzelfde als voor bewoners: als één bedrijf maatregelen neemt, wordt de kans groter dan een ander dat ook doet. Er zal daarom gezocht worden naar bedrijven die als ambassadeur kunnen dienen en als voorbeeld voor andere bedrijven. Dit kan andere bedrijven inspireren om ook te investeren in energiebesparende maatregelen of energieopwekking. Er zijn talloze dergelijke voorbeeldbedrijven actief in de regio.

Daarnaast moeten bedrijven voldoen aan wettelijke regels voor energiebesparing uit de Wet Milieubeheer. Een project van de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) laat zien dat met relatief geringe inspanningen veel resultaten te behalen zijn. Deze leveren bovendien de bedrijven geld op. Ook de Europese Energie Efficiency Richtlijn (EED) verplicht grote ondernemingen tot het uitvoeren van een energieaudit en het treffen van maatregelen om op die manier en bijdrage te leveren aan de Europese energiedoelstelling om in 20% te besparen in 2020.

Er zijn nog weinig inspanningen gedaan die zich richten op de doelgroep bedrijven. Daar liggen dus nog volop kansen. De RUD speelt daar een belangrijke rol in. Enerzijds wat betreft de advisering maar ook

als het gaat om het toezicht op de energiebesparing. De RUD moet daar in voldoende mate voor worden toegerust, qua capaciteit en kennis.

Ook kunnen de bedrijven bereikt worden via afspraken met bedrijfsverenigingen, parkmanagement en of met de inzet van energie-adviseurs. De grote daken van bedrijfspanden en braakliggende industrieterreinen bieden ook veel kansen voor energie-opwekkende maatregelen.

6.6 Maatschappelijk vastgoed

Met maatschappelijk vastgoed worden scholen, gemeenschapshuizen, sportaccommodaties enz. benoemd. Van deze voorzieningen staat de exploitatie steeds meer onder druk. Als er bespaard kan worden op energie en de gebouwen zelf hernieuwbare energie kunnen opwekken, wordt het financiële draagvlak versterkt. Deze doelgroep van gebouwen leent zich uitstekend om tot zichtbare en aansprekende resultaten te komen. Deze kunnen vervolgens een aanjaagfunctie hebben voor andere doelgroepen. Daarnaast hebben maatregelen bij scholen en verenigingen een educatieve functie voor kinderen. De gemeentelijke gebouwen vervullen vooral een voorbeeldfunctie. In geval van verenigingen zijn het met name de sportverenigingen die in aanmerking komen voor energiebesparing en/of hernieuwbare energieopwekking. De financiën van deze verenigingen zijn vaak niet afdoende om grote investeringen te doen. Ook al zijn die investeringen in een aantal jaren terug te verdienen. Het is zaak om bij verenigingen niet alleen naar inhoudelijke maatregelen te kijken, maar ook naar mogelijke financieringsconstructies. Dankzij een Rijkssubsidieregeling voor sportaccommodaties in 2016 zijn er verenigingen die maatregelen hebben getroffen. Deze kunnen als voorbeeld dienen. In tegenstelling tot de andere speerpunten zijn het vooral de gemeenten zelf die hier aan zet zijn. De gemeente of aan de gemeente gelieerde organisaties zijn vaak de eigenaar van het maatschappelijk vastgoed. Dit betekent dat ook de financiering voor een groot deel van de gemeenten en organisaties zelf moet komen. Het begint bij de monitoring van het energieverbruik. De grote gemeentelijke gebouwen zijn net als andere bedrijven verplicht in het kader van de Wet Milieubeheer of de EED om maatregelen te nemen.

VI Uitvoering

De structuur van de economische samenwerking in Midden-Limburg

In Midden-Limburg is er sprake van een dynamische aandacht voor de samenwerking op economisch gebied. Via verschillende gremia wordt op verschillende onderdelen samengewerkt. Concreet zijn er binnen het economische domein drie organisaties actief, met elk hun eigen taakveld en werkwijze. Dit zijn het Ontwikkelingsbedrijf Midden-Limburg (OML), Keyport 2020 en het Samenwerkingsverband Midden-Limburg (SML). Hoewel alle drie dezelfde doelstelling nastreven – het versterken van het vestigingsklimaat in Midden-Limburg – zijn de taakstellingen en activiteiten dusdanig uiteenlopend, dat zelfstandig functioneren ten opzichte van elkaar niet alleen legitiem maar ook efficiënt en effectief is. Doordat de partijen zelfstandig ten opzichte van elkaar opereren, hebben ze een duidelijk profiel voor marktpartijen en partners. Daarnaast zijn de activiteiten van de drie organisaties dusdanig uiteenlopend, dat er maar beperkt synergievoordelen te behalen zijn. De structuur van de samenwerking kan daarmee als passend en eenduidig betiteld worden.

Het Ontwikkelingsbedrijf Midden-Limburg (OML) is door de deelnemende gemeenten als uitvoeringsorganisatie belast met verkoop van bouw kavels, beheer en herstructurering van bedrijventerreinen en advies en begeleiding in relatie tot deze taken. Daarnaast is de organisatie voor individuele gemeenten belast met specifieke taken als accountmanagement en bedrijfsadvisering.

Keyport 2020 is de organisatie die zich richt op de samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid, de zogeheten triple helix. De organisatie is het platform waar partijen elkaar kunnen vinden voor samenwerking, elkaars netwerkwerken kunnen benutten of financiering kunnen krijgen. De organisatie richt zich op het stimuleren van innovatie, het bevorderen van ondernemerschap en arbeidsmarktoptimalisatie door middel van betere aansluiting van arbeidsmarkt en onderwijs.

Het samenwerkingsverband Midden-Limburg (SML) is de gemeentelijke netwerkorganisatie die zich richt op het creëren van gezamenlijke kaders voor de ruim-

telijk-economische ontwikkeling van de regio. Binnen de werkvelden van SML vindt overleg plaats over beleidsafstemming en gezamenlijke agendavorming. Onder meer de regionale uitwerking van de Provinciale Omgevingsplan Limburg (POL) worden binnen SML opgepakt. Ook voorliggende strategische investeringsagenda is een product van SML.

De taak – en rolverdeling tussen de drie organisaties kan samenvattend als volgt worden onderscheiden: OML functioneert als gedelegeerd grond- en ontwikkelingsbedrijf met focus op de werklocaties; Keyport als triple helix samenwerking dat projectmatig- en programmatisch werkt aan innovatie, ondernemerschap en onderwijs en SML tenslotte als intergemeentelijk overlegorgaan dat gezamenlijke ruimtelijk-economische kaders en uitwerkingen daarvan ontwikkelt.

Deze taak- en rolverdeling is tevens de wijze waarop de drie organisaties hun inbreng hebben in de uitvoering van voorliggende investeringsagenda. OML is met name betrokken in het speerpunt vitale werklocaties. Keyport heeft een belangrijke rol in het speerpunt arbeidsmarkt en onderwijs en het speerpunt innovatie en ondernemerschap. SML is met name betrokken bij speerpunten vrije tijdseconomie, mobiliteit en infrastructuur en circulaire economie. Daarnaast is SML op onderdelen betrokken bij andere speerpunten, met name als het gaat om gezamenlijke visievorming en afstemming. In algemene zin functioneert SML als bewaker en facilitator van de uitvoering van de agenda.

